

- DRŽAVNI PREVENTIVNI MEHANIZEM -

poročilo
o opravljenem obisku
na lokaciji

ZAVOD ZA PRESTAJANJE KAZNI ZAPORA KOPER

Pojasnilo: Varuh človekovih pravic Republike Slovenije (v nadaljevanju: Varuh) v okviru izvajanja nalog in pooblastil po Zakonu o ratifikaciji opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (Uradni list RS, št. 114/2006) v vlogi državnega preventivnega mehanizma (v nadaljevanju: DPM) obiskuje kraje odvzema prostosti. V skupini, ki izvede obisk, poleg predstavnikov Varuha praviloma sodeluje(jo) tudi predstavnik(i) pogodbenih nevladnih organizacij ter občasno tudi neodvisni izvedenci medicinske in drugih strok in prevajalci. Pravna podlaga za opravljanje nadzorov s strani DPM je predstavljena na spletni strani [Varuh kot državni preventivni mehanizem](#).

Pričujoče poročilo vsebuje le bistvene ugotovitve o obisku s predlogi za izboljšanje razmer oziroma odpravo nepravilnosti. Izdelano je bilo na podlagi poročila o obisku DPM in odzivnega poročila pristojnih. Namenjeno je objavi na spletni strani Varuha.

Osnovni podatki o zavodu:

► **Tip zavoda:** javni, zavod za prestajanje kazni zapora (za obsojence z območja sodnega okrožja Koper in obsojence z območja sodnega okrožja Ljubljana, če so obsojeni na kazen nad enim letom zapora ali jim ostanek kazni po vštetju pripora presega eno leto zapora, mlajše polnoletne obsojence (do 23. leta starosti) z območja sodnega okrožja Koper, če so obsojeni na kazen zapora do enega leta ali jim ostanek kazni po vštetju pripora ne presega enega leta zapora oziroma z območja sodnega okrožja Nova Gorica, če so obsojeni na kazen zapora nad šest mesecev ali jim ostanek kazni po vštetju pripora presega šest mesecev zapora, obsojence s sodnega okrožja Nova Gorica, če so obsojeni na kazen zapora nad šest mesecev ali jim ostanek kazni po vštetju pripora presega šest mesecev zapora, obsojence z območja sodnega okrožja Koper ne glede na višino izrečene kazni zapora, polnoletne obsojence z območja sodnega okrožja Koper in sodnega okrožja Ljubljana, če so obsojeni na kazen zapora nad eno leto in dva meseca ali jim ostanek kazni po vštetju pripora presega eno leto in dva meseca zapora; za pripornike, če je pripor odredilo Okrožno sodišče v Kopru).

► **Kategorije nastanjenih oseb:** obsojenci in priporniki.

► **Uradna zmogljivost in dejanska zasedenost zavoda na dan obiska:** 110¹ (od tega za obsojence 66 (24 na zaprtem, 34 v polodprtem in 8 v odprtem oddelku) in 44 mest za pripornike), dejansko 83 obsojencev in 42 pripornikov – skupaj 125 zaprtih oseb (14 odstotna prezasedenost²).

¹ Zavod sicer še vedno razpolaga s 149 posteljami.

² V tej zvezi je GUURSIKS pojasnil, da je zasedenost obstoječe kapacitete bivalnih prostorov nekoliko višja, predvsem zaradi premeščanja obsojencev iz zavodov Ljubljana in Dob, kar je posledica dejstva, da se navedena zavoda nenehno srečujeta s še večjo prezasedenosijo bivalnih kapacitet.

Potek obiska in priprava poročila:

- ▶ Obisk je bil **najavljen. Opravljen** je bil 27. in 28. januarja 2011.
- ▶ **Skupina za obisk:** dva predstavnika Varuha (univerzitetna diplomirana pravica in specialist kriminalističnega preiskovanja), dva predstavnika izbranih nevladnih organizacij (predstavnica Inštituta Primus in predstavnik Rdečega križa Slovenije) in pogodbeni izvedenka za področje zdravstvene oskrbe (dr. med. spec. psih.).
- ▶ **Vsebina obiska:** uvodni in zaključni razgovor z v.d. direktorico zavoda in sodelavci (namestnikom poveljnika, vodjo vzgojne službe in vodjo splošnega in pravnega oddelka), ogled bivalnih prostorov, vključno s skupnimi prostori, ambulanto, delavnico, kuhinjo in skladiščem ter pogovori z vsemi zaprtimi osebami, ki so to želele.

► **Poročanje:** poročilo o obisku smo po pošti posredovali Generalnemu uradu Uprave Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij (v nadaljevanju: GUURSIKS), zavodu pa v vednost 14. 3. 2011, skupaj s predlogom, da ga obravnava ter nam v roku 30 dni sporoči njegova stališča; tozadevni odgovor smo prejeli 10. 5. 2011, torej 57. dan po odpremi.

► DPM je posebej pohvalil

- da se z rednimi novimi zaposlitvami, dopolnjuje in povečuje število pravosodnih policistov³,
- prakso v.d. direktorice, da vsaj dvakrat tedensko opravi obhod oziroma enkrat tedensko ob obisku predsednika sodišča, saj pogost tovrsten neposreden kontakt z zaprtimi osebami lahko na njih vpliva le pozitivno,
- da je v zavodu prišlo do zaposlitve pravnika in s tem do izpolnjevanja določil 211. člena ZIKS-1⁴, s tem pa hkrati tudi do izpolnitve, do sedaj večkrat danega priporočila DPM in Varuh,
- prizadevanje zavoda po čim večji vključenosti zaprtih oseb tudi v različne prostočasne aktivnosti⁵, saj s tem koristno zapolnijo dan in krepijo delovne navade,
- da ima zavod v pripravi (v sodelovanju z glasbeno šolo iz Škofje Loke) učenje igranja glasbenih inštrumentov, ki se sicer financira iz sredstev Evropske unije,
- da ima obsojenec, ki skrbi za knjižnico nalogo, da izdela kratke povzetke vsebine knjig, ki so v knjižnici; tako se bodo lahko zaprte osebe (predvsem tiste, ki zaradi režima v katerem bivajo, ne morejo v knjižnico in na kar je DPM opozoril ob zadnjem obisku) s pregledom povzetka knjige lahko odločile za njeno izposojlo.

³ Vodstvo zavoda je pojasnilo, da se je število pravosodnih policistov od zadnjega obiska v letu 2009 povečalo oziroma so bili uspešno izvedeni postopki zaposlitve, ki so bili v teku ob zadnjem obisku DPM v letu 2009. Iz podatkov, ki smo jih prejeli ob obisku, je tako razvidno, da je trenutno v oddelku za varnost zaposlenih 57 pravosodnih policistov (od tega sicer en za določen čas – nadomeščanje). Tudi ob tokratnem obisku je bilo ugotovljeno, da je v zavodu v teku zaposlitev še dodatnih treh pravosodnih policistov, kar bi pomenilo, da bi se oddelek za varnost povečal na skupaj 59 pravosodnih policistov.

⁴ Ob tokratnem obisku smo bili seznanjeni, da je zavod v marcu 2010 zaposlil pravnika, ki nudi pravno pomoč zaprtim osebam. Pravnik poleg tega opravlja še druge naloge v zavodu, in sicer vodi disciplinske postopke, sodeluje na strokovnih skupinah, pri pogojnih odpustih in deluje na kadrovskem področju zavoda.

⁵ V poletnem času je bila v zavodu izvedena nogometna tekma med obsojenci in zunanjim amaterskim nogometnim klubom. Za marec je načrtovana prijateljska tekma v odbojki med obsojenci in delavci zavoda. Prav tako je v marcu načrtovano, da bodo zaprte osebe imele tekmovanje v namiznem tenisu in šahu, pri čemer se najboljši nato udeležijo tekmovanja v ZPMZ KZ Celje. En med zavodski turnir v namiznem tenisu bo organiziran tudi v zavodu. Nekaterim zaprtim osebam se omogoči udeležba na športnem tekmovanju v Prevgojnem domu Radeče v okviru »iger brez zapor«. V času »veselega decembra« se zaprtim osebam v okviru malih skupin organizira izdelovanje voščilnic in okraševanje prostorov. Zavod v okviru prostočasnih aktivnosti pod okriljem Ljudske univerze Koper s predstavnico društva Anbot iz Pirana tudi omogoča sodelovanje pri izdelovanju zgibank – ladjic »po poteh piranske dediščine«. Zgibanke – ladjice so propagandni material za turiste. Po pojasnilu vodstva Zavoda je odziv zaprtih oseb za sodelovanje v prostovoljstvu dobro, saj so se izdelave zgibank – ladjic udeleži po 15 obsojencev in 15 pripornikov (nekateri jih sestavljajo v sobah). Vsaka zaprta oseba, ki se stavi 500 zgibank – ladjic pridobi tudi status prostovoljca. Zavod v letu 2011 načrtuje še nekatere druge aktivnosti. Poleti načrtujejo izvedbo Ethno in Transit koncerta, v decembru obisk Kraljev ulice z gledališko predstavo in v sodelovanju z glasbeno instrumentalno šolo Škofja Loka načrtujejo učenje na glasbilih – klaviature in kitara. Za 7. 2. 2011 pred kulturnim praznikom pedagoška služba zavoda organizira ogled filma STOMP.

DPM: predlagamo, da zavod poskrbi, da bodo vsi prostori zaprtega oddelka v kratkem vključeni v plan obnove oziroma, da bodo prepleskane stene⁶. Tudi tokrat predlagamo, da se pleskanje ne opravlja »sistematično po oddelkih« temveč, da se to izvaja po potrebi tudi izven tega rednega plana.

DPM: predlagamo, da se sprotno skrbi za vsa popravila poškodovanega inventarja in zaprte osebe stalno vzpodbuja na bolj primeren odnos do njega⁷.

DPM: prosimo za podatek o številu podeljenih zunajzavodskih ugodnosti⁸ v letu 2009 in 2010. Prosimo tudi, da za morebiten padec le-teh pojasnite razloge.

DPM: predlagamo, da se preučijo možnosti, na kakšen način bi bilo mogoče zagotoviti neoviran obisk tudi invalidnim družinskim članom obsojencev in pripornikov⁹.

GUURSIKS: zavod bo v mesecu aprilu 2011 začel izvajati pleskanje bivalnih prostorov v zaprtem oddelku. Sicer bo pleskanje izvajal po letnem planu in v obsegu zagotovljenih finančnih sredstev.

GUURSIKS: s predlogo v celoti soglašamo, hkrati pa pojasnjujemo, da zavod sanacijo poškodovanega inventarja že izvaja.

GUURSIKS: na podlagi zbranih podatkov ugotavljamo, da je zavod v letu 2009 od skupaj 223 obsojencev podelil 67 obsojencem zunajzavodske ugodnosti. V letu 2010 pa je od skupno 247 obsojencev podelil zunajzavodske ugodnosti 51 obsojencem. Navedeni podatki res kažejo na upad števila obsojencev, ki so bili deležni zunajzavodskih ugodnosti, vendar pa se je v tem času spremenila tudi struktura obsojencev v pogledu povratništva. V letu 2009 je bilo med sprejetimi obsojenci 56 povratnikov, v letu 2010 pa kar 103 povratniki.

GUURSIKS: zavod ima osebno dvigalo, katerega uporaba je namenjena tudi za prevoz invalidnih oseb - zaprtih oseb na vozičku do drugih prostorov in zunanjih površin ter prostorov za obiske. V letu 2010 se je pojavila tudi potreba po uporabi dvigala za obiskovalko, ki je bila invalidna oseba in ni mogla koristiti stopnišča, zato je bila v prostore za obiske odpeljana z notranjim osebnim

⁶ Kljub pojasnilu vodstva zavoda, da so bili prepleskani vsi obsojeniški oddelki, je bilo med obiskom ugotovljeno, da so bile stene sob zaprtega oddelka umazane in kot take niso dajale videza, da bi bile pred kratkim prepleskane. Ugotovljeno je bilo tudi, da v več sobah (na stenah, ki mejijo na sanitarni del) odpada omet.

⁷ Na nekatere druge, predvsem manjše napake oziroma poškodbe v bivalnih prostorih smo vodstvo zavoda opozorili že med ogledom prostorov (npr. potrebo po zamenjavi pokvarjene žarnice v bivalnem prostoru...).

⁸ Slišali smo pripombe s strani oseb, ki so že večkrat prestajale kazen zapora v zavodu, da se pod »novim vodstvom« zavoda ne podeljuje več toliko zunajzavodskih ugodnosti. Te naj bi se tako najmanj prepolevile.

⁹ Ob tokratnem obisku smo se seznanili tudi s težavami, na katere naleti zaprta oseba, oziroma zavod, kadar je obiskovalec invalid. Zavod namreč ne razpolaga s prostorom za obiskovalce, ki bi bil dostopen invalidnim osebam, zato morajo v takšnem primeru iskati alternativne rešitve, obisk takšne osebe pa je zato otežen ali pa sploh neizvedljiv.

dvigalom. Glede na to, da do takih obiskov v zavodu prihaja poredko, se bo zavod tudi v bodoče posluževal notranjega osebnega dvigala. V ta namen bo zavod pripravil interno operativno navodilo.

DPM: predlagamo, da zavod sprejeme vse potrebne ukrepe, da se število delovnih mest za zaprte osebe v tem letu ne bo še dodatno zmanjševalo oziroma, da bo to ostalo vsaj na ravni, kot je bilo to po pojasnilih vodstva zavoda v letu 2010¹⁰.

GUURSIKS: v celoti se strinjamo z navedbo in opozorilom DPM glede manjšega števila zaprtih oseb, ki jim je bilo zagotovljeno delo. Osnovna zaposlitvena dejavnost se izvaja v okviru Javnega gospodarskega zavoda Emboplast, ki pa v zadnjih letih ne izpolnjuje svojega poslanstva, zaradi česar se je obseg dejavnosti in zaposlovanja zmanjševal, kljub dobrim pogojem za delo na novi lokaciji zavoda. Z namenom večjega vpliva na politiko zaposlovanja zaprtih oseb pri vodstvu JGZ je bila v upravni odbor imenovana v. d. direktorice zavoda, kar bo delno ustvarilo potencialne možnosti za več zaposlovanja.

DPM: glede na trenutno število vključenih v izobraževanje (le 10 obsojencev) predlagamo, da skuša zavod v izobraževanje pritegniti še več zaprtih oseb.

GUURSIKS: v zavodu tudi v tekočem letu načrtujejo organizirati različna izobraževanja, tako za obsojence, kot za pripornike. Za izvedbo dodatnih izobraževanj se še naprej dogovarjajo in sodelujejo z Ljudsko univerzo Koper in CPI Cene Štupar Ljubljana. Cilj, h kateremu stremijo, še naprej ostaja vključevanje čim večjega števila zaprtih oseb v izobraževalne programe.

DPM: predlagamo, da se vse pravosodne policiste (predvsem pa novo zaposlene) opozori na spoštljiv in profesionalen odnos do vseh zaprtih oseb¹¹.

GUURSIKS: popolnoma se strinjamo z ugotovitvijo DPM, da je praksa, ko nekateri, predvsem novi pravosodni policisti, v komunikaciji z zaprtimi osebami uporabljajo tikanje, nesprejemljiva. V izogib temu, se v okviru začetnega usposabljanja pravosodnih policistov že več let izvaja

¹⁰ Ob tokratnem obisku je bilo ugotovljeno, da je to eden redkih zavodov, ki delo zagotavlja manjšemu številu zaprtih oseb, kot ob zadnjem obisku. Vodstvo zavoda je sicer pojasnilo, da se je v letu 2010 število zaposlenih v JGZ Emboplast v povprečju gibalo med 25 in 30 zaprtih oseb.

¹¹ Od več zaprtih oseb smo slišali pritožbe glede odnosa pravosodnih policistov do zaprtih oseb, pri čemer so omenjali tudi tikanje. Zaprte osebe so sicer ob teh pritožbah navedle, da imajo takšen odnos do zaprtih oseb predvsem »novi« pravosodni policisti.

enoten in usmerjen program praktičnega usposabljanja, ki je usmerjen predvsem v asertivno komunikacijo, katere sestavi del je spoštljiv odnos do stranke v postopku, torej tudi vikanje, uporaba besede »prosim« in podobno. Ugotavljamo, da po zaključenem usposabljanju novi pravosodni policisti pod vplivom drugih pravosodnih policistov sprejmejo način dela, ki je nasproten usmeritvam in poslanstvu organa. V tem smislu bomo opozorili zavod, da v času praktičnega usposabljanja novih pravosodnih policistov temu nameni posebno pozornost tako z izbiro ustreznih mentorjev in rednim nadzorom vodstva zavoda nad potekom in vsebino praktičnega usposabljanja. Drugi del prizadevanj za boljše delo pravosodnih policistov pa bomo usmerili v še več centralno vodenega nadaljevalnega usposabljanja in tudi izvajanje nadzora nad delom pravosodnih policistov.

DPM: ni bilo še izpolnjeno priporočilo DPM in pred tem Varuha, da bi imel zavod zaposlenega psihologa. Pričakujemo, da bo v prihodnje prišlo do realizacije še tega njegovega priporočila.

DPM: le posamezne zaprte osebe so izpostavljale enoličnost in količinsko premajhne obroke in nekateri, da so obroki hladni.

GUURSIKS: ugotavljamo, da je večina zaprtih oseb s hrano zadovoljna. Vsi obroki se pripravljajo skladno s standardi, ki določajo njihovo količino in kvaliteto. Po drugi strani pa iz knjige pritožb in pohval izhaja, da je na posamezne obroke hrane relativno majhno število pritožb, ki pa so v glavnem neutemeljene, kar izhaja tudi iz ugotovitev Območnega ZZZ Koper, ki redno nadzira pripravo hrane. Omenjeni zavod ugotavlja, da je hrana tako kakovostno kot količinsko ustrezno pripravljena, oziroma prej energetsko premočna kot nasprotno.

DPM: ker ob obisku še niso bili izdelani vsi povzetki knjig iz knjižnice DPM pričakuje, da bo to opravljeno v najkrajšem času. Morda bi zavod glede na malo zmanjšano možnost omogočanja

GUURSIKS: obsojenec, ki dela v knjižnici, intenzivno pripravlja katalog povzetkov vsebin, načrtujejo pa tudi dodatno zaposlitev obsojenca, ki bi mu pri tem pomagal. V sodelovanju s

zaposlitve zaprtim osebam in glede na količino knjig k temu delu pritegnil še kakšnega obsojenca.

DPM: predlagamo, da GUURSIKS posreduje pri pristojnem ministrstvu, ki je dolžno zagotoviti izpolnjevanje členov 101 in 111 ZIKS-1¹².

Knjižnico Koper, so opravili tudi pregled zavodske knjižne zbirke in se dogovorili, da jim bodo v tem letu zagotavljali nove, zanimivejše knjige, v obliki potujoče knjižne zbirke.

GUURSIKS: na splošno ocenjujemo, da je sodelovanje centrov za socialno delo v predodpustni fazi ustrezno in da centri aktivno sodelujejo z zavodi pri načrtovanju socialnega vključevanja obsojenca po odpustu s prestajanja kazni. Težave s pristojnimi centri, s katerimi se srečujejo v zavodu, bomo proučili in v sodelovanju s centri ter pristojnim ministrstvom iskali ustrezne rešitve za izvajanje 101. in 111. člena ZIKS-1.

¹² Med obiskom je bilo s pregledom naključno izbranih spisov zaprtih oseb, ki so pred zaključkom oziroma odpustom iz prestajanja kazni zapora, ugotovljeno, da zavod sicer izpolnjuje svojo nalogo iz 111. člena ZIKS-1. Tako centre za socialno delo o predvidenem koncu prestajanja kazni zapora zavod sicer pisno pravočasno obvesti, vendar se v nobenem izmed pregledanih spisov center za socialno delo, ki je bil obveščten, ni odzval. Po pojasnilu zavoda se centri za socialno delo običajno ne odzivajo in ne zagotovijo svetovalca, kot ga predvidevata 101. in 111. člen ZIKS-1. Izjema je le Center za socialno delo Ljubljana Vič, ki si predvsem s pomočjo g. Friškovca prizadeva poiskati takšnega svetovalca – prostovoljca, saj centri za socialno delo ne razpolagajo s tovrstnimi svetovalci.